

## Hvězdárna jako rozvíjející se a návštěvnickky přitažlivá kulturní instituce

Hvězdárna a planetárium Mikuláše Koperníka v Brně (dále jen „Hvězdárna“) představuje kulturně-vzdělávací instituci, která se v různých formách věnuje popularizaci moderních vědeckých poznatků. Statutární město Brno se tak i jejím prostřednictvím řadí mezi evropské metropole, pro které je podpora podobných organizací samozřejmostí.

*Budu-li mít tu možnost, hodlám i nadále klást důraz na rozvoj aktivit, díky kterým si Hvězdárna udrží dlouhodobě budovanou prestiž respektovaného centra „přírodovědné“ vzdělanosti a z toho vyplývající vysoký počet návštěvníků. Její dramaturgie bude orientována na „současnost a budoucnost“, propojí multimediální svět s reálným, pod skutečnou i umělou oblohou. To vše v precizní, obecně přístupné a vizuálně atraktivní podobě odpovídající aktuálním trendům v přírodovědném vzdělávání. Výsledkem bude pestrá nabídka inteligentní zábavy, neutuchající proud zajímavých informací pro všechny vrstvy obyvatel, rozsáhlá mediální komunikace, narůstající spolupráce jinými kulturními organizacemi i vysokými školami a promyšlený systém vzdělávání, včetně podpory znevýhodněných spoluobčanů.*

### Činnost Hvězdárny

Pořady Hvězdárny musí, dle mého názoru, nabízet *originální a nenahraditelné* zážitky tak, aby návštěvníkům zůstal důvod, proč organizaci *opakovaně* navštívit. *Těžištěm zůstane popularizace moderních vědeckých poznatků mezi laickou i odbornou veřejností, především z oblasti neživé přírody – astronomie, ale také fyziky, matematiky, geologie apod.* Do tvorby nových představení se pokusím zapojit i *externí autory*, např. talentované vysokoškolské studenty. V některých projektech bude Hvězdárna dokonce vystupovat pouze jako *spoluorganizátor* – to umožní sdružit lidské i finanční prostředky a předvést skutečně zajímavý program. Současně se budu snažit o větší propojení aktivit Hvězdárny s aktivitami jiných kulturních a vzdělávacích organizací města Brna i Jihomoravského kraje, stejně jako s Akademií věd České republiky a dalšími subjekty (i mimo Českou republiku). Důraz budu klást nejen na *obsah*, ale také na *formu* realizovaných pořadů. Dramaturgii Hvězdárny hodlám zaměřit především na:

- *Výpravná multiovizuální představení pod umělou oblohou velkého planetária* pro návštěvníky z řad veřejnosti a *vzdělávací pořady* pro školní výpravy. Plánuji například provést průběžnou aktualizaci všech vzdělávacích pořadů tak, aby šly s „duchem doby“, a současně je doplnit promyšleným systémem pracovních listů, event. dalších produktů.
- *Veřejná pozorování denní a noční oblohy* prostřednictvím moderních astronomických přístrojů s podmanivým výkladem atestovaného průvodce z řad vysokoškolských studentů. Chci realizovat projekt „*pouliční astronomie*“, během kterého se budou při vhodných příležitostech ukazovat zajímavosti oblohy na jiných místech než na Kraví hoře.
- Nestandardní, avšak *divácky atraktivní interaktivní pořady*, včetně speciálních výstav, soutěží, filmových projekcí, divadelních představení, prezentací apod. V součinnosti s ostatními organizacemi chci sestavit tzv. „*planetární stezku*“ po městě Brně a mapu přírodovědných zajímavostí naší metropole.

- *Dálkové vzdělávání zájmových skupin, vzdělávání handicapovaných občanů, odborný růst pracovníků, drobnou vydavatelskou činnost, odborné poradenství (např. v problematice světelného znečištění) a bezprostřední spolupráci s vysokoškolskými pracovišti.* Mezi tyto aktivity zapadá např. příprava speciální publikace pro slabozraké a nevidomé, stejně jako rozvoj již stávajícího internetového kurzu astronomie.

Do budoucna je dle mého názoru pro Hvězdárnu klíčová již připravovaná *přístavba foyer*, díky níž vznikne prostor pro interaktivní a multimediální expozici, též označovanou jako „*exploratorium*“. Jejím cílem bude představit svět kolem nás „očima“ astronoma, fyzika, matematika a dalších přírodovědců. Návštěvníci budou do výstavy přímo vtaženi a aktivně do ni zasáhnou. Vznik přístavby povede k proměně celého „ducha“ Hvězdárny, výrazně se zvýší pohodlí návštěvníků, rozšíří se nabídka i atraktivita všech představení a změní se styl práce řady zaměstnanců. *Realizaci tohoto kroku považuji za svůj prvořadý dlouhodobý cíl.*

Mezi výše uvedenými činnostmi zcela záměrně chybí *jakékoli vědecké aktivity*. Ne, že by na Hvězdárně neměly místo, pokud ale nejsou součástí vzdělávání, musí obhájit smysluplnost v soutěži s jinými. Musí tedy být financovány některou z *grantových agentur*. Rozsah všech činností Hvězdárny je ale i v takovém případě *limitován* celkovými možnostmi organizace.

### **Technický rozvoj Hvězdárny**

Hvězdárna není muzeum, návštěvník zde *právem očekává* intenzivní vizuální zážitek a poučení o zajímavém světě kolem nás. Současně je třeba dbát na estetickou úroveň veřejně přístupných prostor – podobně jako u divadel, kinosálů či galerií. V nejbližší době hodlám realizovat rekonstrukci sálu velkého planetária (nejvytíženější části Hvězdárny) a poté rozšířit pozorovací možnosti večerních pořadů (nový dalekohled). Tento standard lze udržet ze stávajících finančních prostředků organizace. Přesto ale existuje několik projektů, které se v průběhu následujících roků neobejdou bez jednorázové investice. V dlouhodobé perspektivě se proto pokusím – ve spolupráci se zřizovatelem – realizovat následující akce:

- Již zmiňovaná *přístavba foyer* před současným vchodem do planetária propojí budovy Hvězdárny do jednoho funkčního celku, oddělí obslužný provoz od částí přístupných veřejnosti, zefektivní vytápění a vytvoří zbývající bezbariérové přístupy. Stavební investice byla odsouhlasena zastupitelstvem města Brna, nyní se jedná o její realizaci.
- *Celooblohová digitální projekce* v sále planetária radikálně zkvalitní a rozšíří vizuální možnosti uváděných představení (vč. úpravy projekční plochy).
- Stav nejstarší části Hvězdárny – *kopule o průměru 7 metrů* z roku 1954, je kritický (rozpadající se nosné stěny, prorezavělá střecha). Budova tudíž vyžaduje rekonstrukci.

### **Řízení a zviditelňování Hvězdárny**

Hvězdárna je kulturní institucí stojící na třech pilířích: *zřizovatel*, *zajišťující* vyrovnaný rozpočet, *návštěvníci*, bez jejichž přízně by postrádala smysl, a *pracovníci*, kteří naplňují a rozvíjejí její základní poslání. Za důležité do budoucna především považuji:

- *Organizační řád, Dramaturgickou radu* a stávající systém práce je potřeba jenom mírně modifikovat. Budu však klást větší důraz na formální správnost všech dokumentů, vyváženost pracovních výkonů zaměstnanců, týmovou spolupráci a efektivnost organizace.
- *Celoplošnou i cílenou reklamu* využívající regionální i celorepublikové sdělovací prostředky (zpravidla ve vzájemné bezúplatné spolupráci) a síť *Internet*, např. v podobě elektronického zpravodaje a nebo stále populárnějšího video-zpravodajství (tzv. videopodcast). Cílem bude atraktivním a ekonomicky výhodným způsobem přivést na Hvězdárnu, co největší počet návštěvníků.
- *Moderní a profesionálně navrženou vizuální prezentaci organizace* – jejích prostor, tiskových materiálů apod. V této souvislosti je nezbytné připomenout, že stávající pojmenování „Hvězdárna a planetárium Mikuláše Koperníka v Brně“ nemá žádné historické odůvodnění – astronom Mikuláš Koperník nikdy Brno nenavštívil a nemá s jihomoravskou metropolí jakoukoli souvislost. Do budoucna tudíž považuji za smysluplné přejít k *jinému označení*.
- Pozvolna zvyšovat již *vysokou míru soběstačnosti* (26 procent). Činnost Hvězdárny není v současnosti možná bez klíčového *příspěvku na provoz od zřizovatele* doplněného vlastními výnosy. Odborný růst zaměstnanců a realizace některých budoucích projektů však mohou zajistit *vzdělávací programy Evropské unie*, event. grantové agentury či nadace. Tyto zdroje mohou do budoucna sehrát významnou roli v rozvoji celé organizace, k jejich čerpání dosud chybí personální zázemí a zkušenosti, mým úkolem bude získat je.
- Přestože není celkový provoz Hvězdárny ziskový, je nezbytné u všech jejích aktivit pečlivě *zvažovat náklady i výnosy* – u „neastronomických“ pořadů musí být hospodaření ziskové, u astronomických projektů se lze spokojit se ztrátami na úrovni ekonomické soběstačnosti. Výše vstupného se bude měnit jenom *obezřetně*, 70 % návštěvníků totiž tvoří studenti všech typů škol.
- Špičkoví zaměstnanci, disponující *patřičným vzděláním, jazykovými znalostmi a komunikačními schopnostmi*, právem požadují *patřičné finanční ohodnocení*. Realita je opačná, průměrná hrubá mzda zůstává trvale nízká a prakticky neexistuje prostor pro personální politiku. Pokud nemá dojít k odchodu mladých zaměstnanců, je třeba mírně *navýšit mzdové prostředky* organizace. Ty budu hledat mj. v externích zdrojích.
- Hvězdárna musí intenzivněji využívat *vnějších dodavatelů* – především při vývoji speciálních zařízení (optických i audiovizuálních). Počáteční vyšší pořizovací náklady jsou v důsledku nižší než mzdové náklady trvale zaměstnaných specialistů.
- Prostory Hvězdárny jsou také zajímavé pro nejrůznější *kulturní projekty* a event. komerční aktivity. Jejich četnost ale nelze dopředu odhadnout, přednost *vždy* dostanou aktivity Hvězdárny vycházející z jejího statutárního poslání.

Předložené plány vycházejí z mé dlouholeté zkušenosti s každodenním provozem i celkovou dramaturgií Hvězdárny. Domnívám se, že moji výhodou při výběrovém řízení je fakt,

že navazují na velmi perspektivní kurz rozvoje, který nastolil předčasně zesnulý doc. RNDr. Zdeněk Pokorný, CSc. V posledních několika letech bylo mým úkolem formovat dlouhodobou strategii Hvězdárny, včetně přípravy klíčové přístavby, jejíž technicko-ekonomické zabezpečení bylo odsouhlaseno zastupitelstvem města Brna. Od června 2007 až do současnosti jsem navíc organizaci fakticky vedl. Díky tomu jsem se s provozem celé Hvězdárny dokonale seznámil, včetně její ekonomické agendy. Mám tedy představu, jak moc jsou výše uvedené plány finančně nákladné a organizačně náročné. Navíc u mne nehrozí „konzervativní“ přístup a lpění na „tradičních“ postupech.

Jsem si jistý, že se předložené představy podaří realizovat a že za podpory ostatních zaměstnanců zůstane Hvězdárna i nadále jedinečnou kulturně-vzdělávací institucí města Brna s výjimečným vzhledem, atraktivním programem a samozřejmě stále rostoucí popularitou i významem.

V Brně dne 20. března 2008

**Mgr. Jiří Dušek, Ph.D.**